

Any acadèmic	2015-16
Assignatura	22012 - Observació i Documentació
Grup	Grup 2, 1S, GEDI, GEI2
Guia docent	B
Idioma	Català

Identificació de l'assignatura

Assignatura	22012 - Observació i Documentació
Crèdits	1,8 de presencials (45 hores) 4,2 de no presencials (105 hores) 6 de totals (150 hores).
Grup	Grup 2, 1S, GEDI, GEI2 (Campus Extens)
Període d'impartició	Primer semestre
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx
Maria Forteza Fornes m.forteza@uib.cat	17:00	18:00	Dimarts	14/09/2015	31/01/2016	A-107
	14:30	15:30	Dimecres	03/02/2016	27/07/2016	A-107 GC

Contextualització

L'assignatura Observació i Documentació constitueix una assignatura de formació bàsica i, conjuntament amb les assignatures Estratègies d'intervenció educativa I i II, Mitjans i Recursos tecnològics en el procés d'ensenyament-aprenentatge en la primera infància i Reflexió i innovació educativa, configuren, en el context del programa formatiu del Grau d'Educació Infantil, el Mòdul 4, anomenat Estratègies d'Intervenció Educativa en l'etapa 0-6. Aquest mòdul està orientat cap a l'adquisició d'estratègies d'intervenció educativa en el primer i segon cicle de l'Educació Infantil. La finalitat principal d'aquest mòdul és dotar a l'alumnat d'habilitats i competències per a observar, intervenir i reflexionar sobre els processos d'ensenyament-aprenentatge en l'etapa 0-6.

L'assignatura Observació i Documentació, consta de sis crèdits distribuïts en dos blocs. El primer bloc introdueix el sentit i el significat de l'observació i la documentació dins l'àmbit educatiu, particularment a l'Educació Infantil, donant especial importància al rol de l'observador/a i, en definitiva a l'actitud d'escolta imprescindible pels professionals que treballen en aquesta etapa. Sense escolta i observació el mestre perd les eines imprescindibles del seu propi treball, l'observació és una eina clau per qualificar la seva feina, per aprendre dels infants i per trobar pistes de com planificar i ajustar als processos de la intervenció educativa. El segon bloc, eix central de l'assignatura, desenvolupa les diferents fases que conformen un projecte d'observació en l'àmbit educatiu i es presenten les diferents formes i llenguatges per a la documentació educativa. Entenen la documentació com una eina valuosa, per definir la identitat i la qualitat dels centres educatius.

En aquesta assignatura es pretén donar eines als alumnes per dur a terme projectes d'observació i documentació a les aules d'Educació Infantil i actituds imprescindibles per a la futura tasca docent com són la d'aprendre a afinar la capacitat d'observació i escolta i mostrar sensibilitat per la pràctica.

Requisits

Guia docent

Es recomanable cursar simultàniament l'assignatura Estratègies d'Intervenció Educativa en la Primera Infància I (22009) i preferentment en el mateix gran grup (grup 01 o grup 02) per tal de facilitar l'elaboració del treball interdisciplinari de les dues matèries.

Competències

Les competències que s'incorporen a la nostra assignatura, en tant que coneixements, habilitats, disposicions i conductes, es dirigeixen a aconseguir distints resultats d'aprenentatge directament relacionats amb els plantejaments propis de l'assignatura.

Específiques

- * Capacitat per observar, analitzar i documentar els processos educatius (30)..
- * Capacitat per reflexionar i investigar sobre la pràctica educativa amb la finalitat de millorar la tasca docent i promoure projectes innovadors (31)..

Genèriques

- * Capacitat per a promoure una imatge digna de la infància i respecte als drets dels infants (5)..
- * Capacitat per fomentar els valors estètics com a element transversal a totes les disciplines (28)..
- * Capacitat en l'adquisició d'estratègies per l'aprenentatge autònom i col·laboratiu (29)..

Bàsiques

- * Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el grau a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/ca/grau/comp_basiques/

Continguts

Els continguts es presenten en dos blocs diferenciats però interrelacionats.

Continguts temàtics

Bloc I. El sentit i el significat de l'observació i la documentació a l'Educació Infantil.

Tema 1. Definicions i perspectives teòriques de l'observació.

- * De la mirada a l'observació
- * Tacte i rigor en el procés observacional
- * L'observació des dels paradigmes científics de la recerca educativa
- * Observació sistemàtica i observació no sistemàtica

Tema 2. El rol de l'educador/a com a observador/a.

- * Característiques i actituds de l'observador a l'àmbit educatiu
- * Grau de participació i rols de l'observador

Tema 3. La documentació dels processos educatius

- * Definició i significats
- * Documentar per donar visibilitat

Bloc II. Els projectes d'observació

Tema 1. Justificació i disseny del projecte

- * Criteris per a la contextualització i justificació del projecte.

Any acadèmic	2015-16
Assignatura	22012 - Observació i Documentació
Grup	Grup 2, 1S, GEDI, GEI2
Guia docent	B
Idioma	Català

- * Funcions i finalitats
- * La recerca del focus i les preguntes inicials
- * Planificació i organització del projecte

Tema 2. Tècniques i registres d'observació

- * Dels registres oberts als registres sistematitzats
- * Criteris per a la selecció i ús de les tècniques i registres

Tema 3. Fase d'anàlisi

- * Reducció de les dades i anàlisi del contingut
- * Procès de categorització i codificació
- * L'anàlisi molar i molecular

Tema 4. Fase d'interpretació

- * Donar sentit i significat a les observacions
- * El procés de retroalimentació. Ajustar les intervencions educatives

Tema 5. Formes documentals.

- * Formes documentals
- * Criteris per al disseny i elaboració de la documentació

Metodologia docent

Les activitats formatives de l'assignatura es coordinen amb algunes de les assignatures que conformen aquest mòdul específic i altres assignatures relacionades.

Activitats de treball presencial

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Classes teòriques	Exposició de continguts	Grup gran (G)	Exposició dels continguts per part del professor, amb una bibliografia bàsica i una documentació complementària. S'empraran diferents estratègies didàctiques: l'exposició magistral, l'anàlisi de documents visuals, l'exemplificació i debat a partir la descripció d'experiències d'observació i documentació de la pràctica educativa.	30
Classes pràctiques	Pràctiques presencials	Grup mitjà (M)	Durant les sessions pràctiques, l'alumnat posarà en pràctica criteris, procediments i instruments d'observació i documentació aplicada a l'àmbit educatiu. Aquestes pràctiques es faran sempre amb el mateix grup de 4 alumnes. Es realitzaran les pràctiques en 6 sessions presencials d'una hora o una hora i mitjà. Es faran 2 grups mitjans que assistiran a les pràctiques de manera quinzenal alternativament.	9
Tutories ECTS	Tutoria	Grup petit (P)	Es realitzaran tutories individuals i en petit grup per a la supervisió del projecte d'observació	3
Avaluació	Prova d'avaluació	Grup gran (G)	Es realitzarà una prova objectiva dels continguts de l'assignatura durant el període d'avaluació. Aquesta avaluació permetrà valorar si l'alumna/e ha assimilat els continguts de la matèria.	3

Guia docent

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informará els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Campus Extens.

Activitats de treball no presencial

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual	Treball a partir dels documents i bibliografia	La lectura de la bibliografia bàsica, el material disponible a la xarxa intranet (moodle) i les exposicions del professor/a a les classes, serviran per a l'estudi de l'assignatura i la preparació de les activitats pràctiques i el projecte d'observació.	40
Estudi i treball autònom en grup	Projecte d'observació i documentació.	El projecte es realitzarà de manera interdisciplinària amb l'assignatura Estratègies d'Intervenció Educativa en la Primera Infància I. Consisteix en dissenyar i desenvolupar un Projecte d'Observació i Documentació a un Centre d'Educació Infantil. Cada grup realitzarà 4 sessions d'observació al centre.	65

Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut dels alumnes i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

Les competències establertes a l'assignatura observació i Documentació, seran valorades mitjançant l'aplicació d'una sèrie de procediments d'avaluació. A continuació s'indiquen quins seran els aspectes que es tindran en compte, les tècniques o instruments que s'empraran, els criteris que s'utilitzaran per a valorar cadascun dels aspectes (amb indicació de la ponderació en la qualificació final que obtingui l'estudiant), i la tipologia avaluativa (recuperable o no recuperable). L'alumne/a obtindrà una qualificació numèrica entre 0 i 10 per a cada activitat avaluativa, la qual serà ponderada segons el seu pes a fi d'obtenir la qualificació global de l'assignatura. Per superar l'assignatura, l'alumne/a ha d'haver obtingut un mínim de 5 punts sobre 10 al bloc pràctic (pràctiques i projecte d'observació) i a la prova d'avaluació teòrica. Si la nota final és igual o superior a 5 però l'alumne no ha obtingut la qualificació mínima exigida en algun dels elements d'avaluació, la qualificació global serà de 4,5.

Pràctiques presencials

Modalitat	Classes pràctiques
Tècnica	Treballs i projectes (no recuperable)
Descripció	Durant les sessions pràctiques, l'alumnat posarà en pràctica criteris, procediments i instruments d'observació i documentació aplicada a l'àmbit educatiu. Aquestes pràctiques es faran sempre amb el mateix grup de 4

Any acadèmic	2015-16
Assignatura	22012 - Observació i Documentació
Grup	Grup 2, 1S, GEDI, GEI2
Guia docent	B
Idioma	Català

alumnes. Es realitzaran les pràctiques en 6 sessions presencials d'una hora o una hora i mitjà. Es faran 2 grups mitjans que assistiran a les pràctiques de manera quinzenal alternativament.

criteris d'avaluació Es valorarà aquesta activitat amb un document que recull el treball realitzat a cada sessió pràctica. Per aquest treball es requerirà la lectura prèvia d'alguns documents o l'elaboració d'alguna tasca específica.

L'assistència a les sessions pràctiques és obligatòria per a tots els alumnes. Excepcionalment es pot faltar a un màxim d'una sessió pràctica amb la seva justificació corresponent.

Percentatge de la qualificació final: 10%

Prova d'avaluació

Modalitat Avaluació

Tècnica Proves objectives (**recuperable**)

Descripció Es realitzarà una prova objectiva dels continguts de l'assignatura durant el període d'avaluació. Aquesta avaluació permetrà valorar si l'alumna/e ha assimilat els continguts de la matèria.

criteris d'avaluació Per a poder presentar-se a la prova d'avaluació global és necessari que l'alumne hagi lliurat el projecte d'observació, així com tots els treballs de les sessions pràctiques.

La prova d'avaluació serà tipus test, a on l'alumne ha de demostrar el domini dels continguts teòrics de la matèria (aprofitament i assimilació) mitjançant les lectures de la bibliografia bàsica, dels documents aportats i les exposicions teòriques de la professora.

La puntuació de l'examen serà del 0 al 10 i les preguntes errònies penalitzaran 1/3 del valor d'una pregunta correcta. Per a poder superar la prova s'ha de tenir un mínim de 5 sobre 10.

Aquesta activitat es podrà recuperar durant el període d'avaluació extraordinari (juliol).

Percentatge de la qualificació final: 40%

Projecte d'observació i documentació.

Modalitat Estudi i treball autònom en grup

Tècnica Treballs i projectes (**recuperable**)

Descripció El projecte es realitzarà de manera interdisciplinària amb l'assignatura Estratègies d'Intervenció Educativa en la Primera Infància I. Consisteix en dissenyar i desenvolupar un Projecte d'Observació i Documentació a un Centre d'Educació Infantil. Cada grup realitzarà 4 sessions d'observació al centre.

criteris d'avaluació Es tindran en compte els següents aspectes per a l'avaluació del projecte: (a) justificació i disseny del projecte (b) correcta aplicació de les tècniques de registre (c) correcta aplicació de l'anàlisi i interpretació i (d) la qualitat de la documentació i exposició del projecte .

Per poder aprovar el projecte cal haver superat favorablement al manco dues de les parts.

Aquesta activitat es podrà recuperar durant el període d'avaluació extraordinari (juliol).

Percentatge de la qualificació final: 50%

Recursos, bibliografia i documentació complementària

A continuació relacionam la bibliografia adient per poder complementar i desenvolupar el treball dels estudiants. Fixam una bibliografia bàsica, una altra de complementària, així com una relació de recursos didàctics i metodològics a la xarxa Internet. A més, mitjançant l'eina informàtica de la intranet de Campus Extens, Moodle (teleeducació), l'alumne tindrà a la seva disposició tota una sèrie de recursos d'interès per a

Any acadèmic	2015-16
Assignatura	22012 - Observació i Documentació
Grup	Grup 2, IS, GEDI, GEI2
Guia docent	B
Idioma	Català

la seva formació, com ara documents electrònics sobre la matèria elaborats pel professorat responsable de l'assignatura o enllaços a Internet.

Bibliografia bàsica

- Hoyuelos, A.; Riera; Maria A. (2015). *Complejidad y relaciones en educación infantil*. Barcelona: Octaedro (Cap. 5)
- Xarxa Territorial d'Educació Infantil a Catalunya (2009). Documentar la vida dels infants a l'escola. Barcelona: Temes d'Infància. Rosa Sensat
- Material de la xarxa intranet Moodle.

Bibliografia complementària

Bloc I - El sentit i el significat de l'observació a l'Educació Infantil.

- ANGROSINO, M. (2012). Etnografia y observación participante en investigación cualitativa. Madrid: Morata
- ALTIMIR, D. (2006) Com escoltar els infants? Barcelona: Temes d'Infància. Rosa Sensat
- CABANELLAS, I.; HOYUELOS, A. (1994). Mensajes entre líneas. Diálogos entre la forma y la materia. Pamplona: Patronato Municipal de Escuelas Infantiles.
- CABANELLAS, I.; HOYUELOS, A. (1998). Momentos. Cantos entre balbuceos. Pamplona: Universidad Pública de Navarra.
- CARR, W. (1993). Calidad de la enseñanza e Investigación-Acción. Sevilla: Díada.
- CARR, W.; KEMMIS, S. (1988). Teoría crítica de la enseñanza. La investigación-acción en la formación del profesorado. Barcelona: Martínez Roca.
- CARRASCO, J.B.; CALDERERO, J.F. (2000). Aprendo a Investigar en Educación. Madrid: Rialp.
- CROLL, P. (2000). La observación sistemática en el aula. Madrid: La Muralla
- DE KETELE, J.M. (1984). Observar para educar. Madrid: Aprendizaje-Visor.
- FLICK, U. (2007). Introducción a la investigación cualitativa. Madrid: Morata.
- GIL FLORES . Cap. VIII- Observación en Metodología de la investigación cualitativa. Ed. Aljibe
- IRWIN, M, BUSHNELL, M. (1984), La observación del niño. Estrategias para su estudio. Madrid: Narcea.
- ERICKSON, F. (1989). Métodos cualitativos de investigación sobre la enseñanza. En M. C. Wittrock (Ed.), La investigación de la enseñanza II. Métodos cualitativos y de observación (pp. 195-301). Barcelona: Paidós/ MEC.
- HOYUELOS, A. (2003). La complejidad y obra pedagógica de Loris Malaguzzi. México: Multimedia. Colección Pensamiento Pedagógico.
- HOYUELOS, A. (2004). La ética en el pensamiento y obra pedagógica de Loris Malaguzzi. Barcelona: Octaedro. Rosa Sensat
- LOSADA, J.L; (2003) Metodología observacional. En Métodos de investigación en Ciencias Humanas y Sociales. Ed. Thomson
- SALGUEIRO, A.M. (1998). Saber docente y práctica cotidiana. Un estudio etnográfico. Barcelona: Octaedro.
- PEÑA, B.(2012). Métodos científicos de observación en educación
- PEREZ SANCHEZ, M. (1995). Observación de bebés. Barcelona: Paidós Educador.
- PÉREZ SERRANO, G. (1994). Investigación cualitativa. Retos e interrogantes. Madrid: La Muralla.
- POSTIC, M.; DE KETELE, J.M. (1992). Observar las situaciones educativas. Madrid: Narcea.
- RODRIGUEZ, G; GIL FLORES, J; GARCÍA J., E. (1996). Metodología de la investigación cualitativa. Málaga: Aljibe
- SANDÍN, M. P. Cap. 7-Tradiciones en la investigación cualitativa en Investigación cualitativa en educación. Ed. Mc Graw Hill
- STENHOUSE, L. (1987). La investigación como base de la enseñanza. Madrid: Morata.
- STRAUSS, A, CORBIN, J.(2002). Bases de la investigación cualitativa. Ed. Universidad de Antioquia. Col. Contus.
- TAYLOR, S.; BOGDAN, R. (1987). Introducción a los métodos cualitativos de investigación. Buenos Aires: Paidós.

Guia docent

VAYER, P; RONCIN, C. (1990). L'observation des jeunes enfants. París: ESF.

Bloc II- Els projectes d'observació.

ANGUERA, M.T. (ed) (1993) Metodología observacional en la investigación psicológica. Vol. I. Barcelona: PPU.

ANGUERA, M.T. (Coord.) (1999). Observación en la escuela: aplicaciones. Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona.

BAKEMAN, R.; GOTTMAN, J.M. (1989). Observación de la interacción: introducción al análisis secuencial. Madrid: Morata.

BARDIN, L. (1986). El análisis de contenido. Madrid: Akal.

BECCHI, E, BONDIOLI, A. et al. (1993). La griglia di osservazione della giornata scolastica. Bergamo: Junior.

BONDIOLI, A.; SAVIO, D. (1994). Osservare il gioco di finzione: una scala di valutazione delle abilità ludico-simboliche infantili (SVALSI). Bergamo: Junior.

CABANELLAS, I. et al.(2007). Ritmos infantiles. Tejidos de un paisaje interior. Barcelona: Octaedro.

FERRARI, M. (1994). La valutazione di contesti prescolari: strumenti e realtà. Bergamo: Junior.

FERRARI, M.; GARIBOLDI, A. (1994). SOVASI. Scala per l'osservazione e la valutazione della scuola dell'infanzia. Bergamo: Junior.

GARAIGORDOBIL, M. Técnicas observacionales en la construcción de instrumentos de evaluación..., en Anguera, M. T. (1999). Observación en la escuela: aplicaciones. Ed. Universitat de Barcelona.

GIBBS, G.(2012). El análisis de datos cualitativos en investigación cualitativa. Madrid: Morata

GIL FLORES, J. (1994). Análisis de datos cualitativos. Aplicaciones a la investigación educativa. Barcelona: PPU.

GONZALEZ, R.; LATORRE, A. (1987). El mestre investigador. La investigació a l'aula. Barcelona: Graó
HERRERO, M. L. Aplicación de la metodología observacional al estudio del comportamiento infantil en el aula, en en Anguera, M. T. (1999). Observación en la escuela: aplicaciones. Ed. Universitat de Barcelona.

HOPKINS, D. (1989). Investigación en el aula. Guía del profesor. Barcelona: PPU.

IMBERNON, F. (Coord.) (2002). La investigación educativa como herramienta de formación del profesorado. Madrid, Graó

SANMARTIN, R. (2003). Observar, escuchar, comparar, escribir. La práctica de la investigación cualitativa. Barcelona: Ariel Antropología.

SINCLAIR, H. et al.(1982). Los bebés y las cosas. Barcelona: Gedisa.

STAMBAK, M et al. (1997). Los bebés entre ellos. Barcelona: Gedisa

RUIZ OLABUENAGA, J. I. (1999) Cap.4. La observación en Metodología de la investigación cualitativa. 2ª ed. Universidad de Deusto

RUIZ OLABUÉNAGA, J. I. (1999) Cap. 6 Análisis de contenido en Metodología de la investigación cualitativa. 2ª ed. Universidad de Deusto

SUGRAÑÉS, E. i altres (2012): Observar para interpretar. Barcelona. Graó.

ZABALZA, M.A. (1991). Los diarios de clase. Barcelona: PPU

ZIMMERMANN, D. (1987). Observación y comunicación no verbal en la Escuela Infantil. Madrid: M.E.C.-Morata.

La documentació dels processos educatius.

ALTIMIR, D. (2006) Com escoltar els infants?. Barcelona: Temes d'Infància. Rosa Sensat

Bonàs, M. Fontanet, M. Romera, O. Bonet, T, Mira, N. Vilchez, C. & Güell, C. (2014). Tot Esdevé Petit i Gran Alhora. Barcelona: El martinet.

Bonàs, M. Fontanet, M. Esteban, L. Romera, O. Torner, M. & Trias, I. (2014). A Fora. Barcelona: El martinet.

GALARDINI, A; DAVOLI, M; TOGNETTI, G. (2010). Documentar: afinar els ulls per captar moments. Barcelona: Octaedro. Rosa Sensat

HOYUELOS, A. (2004). La ética en el pensamiento y obra pedagógica de Loris Malaguzzi. Barcelona: Octaedro. Rosa Sensat.

MALAVASI, L. ZOCCATELLI, B.(2012). Documentare le progetualitànei servizi e nelle scuole per l 'infanzia. Bérgamo: Junior

---

Any acadèmic	2015-16
Assignatura	22012 - Observació i Documentació
Grup	Grup 2, 1S, GEDI, GEI2
Guia docent	B
Idioma	Català

PERICOT, J. (2002). Mostrar para decir. La imagen en contexto. UAB. Servei de Publicacions.
RICOEUR, P. (1999): Historia y narrativa. Barcelona. Paidós Ibérica.
Dahlberg, G., Moss, P., i Pence, A (2005). Más allá de la calidad en educación infantil. Barcelona: Graó.
VECCHI, V. (2013). Arte y creatividad en Reggio Emilia. El papel de los talleres y sus posibilidades en educación infantil. Madrid: Ediciones Morata.
XARXA TERRITORIAL D'EDUCACIÓ INFANTIL A CATALUNYA (2009). Documentar, una mirada nova. Barcelona: Temes d'Infància. Rosa Sensat

Altres recursos

Mitjançant l'eina informàtica de la intranet Moodle l'alumne tindrà a la seva disposició tota una sèrie de recursos d'interès per a la seva formació, com ara documents electrònics sobre la matèria elaborats pel professorat responsable de l'assignatura o enllaços a Internet.

